

پیوند عضو بعد از قصاص از منظر فقه و حقوق موضوعه

نویسنده

مرضیه اشرفی

www.ketab.ir

سرشناسه	اشرفی، مرضیه، ۱۳۵۸ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	پیوند عضو بعد از قصاص از منظر فقه و حقوق موضوعه / نویسنده مرضیه اشرفی.
مشخصات نشر	تهران: دانش پژوهان شریفیاری، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۰۲ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	978-622-96264-5-0 ۵۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیپا :
موضوع	پیوند اندامها و بافتها (فقه)
موضوع	Transplantation of organs, tissues, etc. (Islamic law) :
موضوع	قصاص (فقه)
موضوع	Lex talionis (Islamic law) :
موضوع	پزشکی -- فتواها
موضوع	Medicine -- Fatwas:
موضوع	پیوند اندامها و بافتها -- قوانین و مقررات - ایران
موضوع	Transplantation of organs, tissues, etc. -- Law and legislation -- Iran
رده بندی کنگره	BP1۹۰۰
شماره کتابشناسی ملی	۱۷۶۲

عنوان کتاب	پیوند عضو بعد از قصاص از منظر فقه و حقوق موضوعه
دفتر انتشارات	انتشارات دانش پژوهان شریفیاری
مؤلف	مرضیه اشرفی
مدیر تولید	پیشتازان فناوری و ارتباطات شریفیاری
صفحه آرا و طراح جلد	پردیس اسپادانا شریفیاری
شمارگان	۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول، ۱۳۹۸
چاپ و صحافی	دانش پژوهان آپادانا شریفیاری
ناظر چاپ	دانش پژوهان آپادانا شریفیاری
قیمت	۵۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۲۶۴-۵-۰

ISBN: 978-622-96264-5-0

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

دفتر پخش: فلکه دوم صادقیه، خ اشرفی اصفهانی، خ سازمان آب غربی، نبش گلستان دوم، ساختمان نور

قائم، پلاک یک، شماره ی تماس: ۰۲۱۴۴۰۲۰۵۵۶

﴿وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصًا فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ (سوره‌ی مائده، آیه‌ی ۴۵)

و ما در آن کتاب بر آنها مقرر داشتیم که جان در برابر جان و چشم در برابر چشم و بینی در برابر بینی و گوش در برابر گوش و دندان در برابر دندان است و (قصاص می‌شوند) و زخم‌ها نیز قصاص دارند و کسی که به قصاص شدن تن در دهد، برایش کفاره (آن گناه) است و هر که از آن قصاص کردن درگذرد، برایش کفاره (گناهان او) است؛ و کسانی که بر طبق آنچه خدا نازل کرده دآوری نکنند، آنها را سزاوار است که ستمکارند.

پیوند اعضا سریباً در همه کشورهای اسلامی انجام می‌شود. تأیید معاد جسمانی توسط قرآن باعث مشخص شدن بسیاری از تصمیم‌گیری‌های مذهبی و اخلاقی در مورد اجساد شده است. مثله کردن و نیز سوزاندن اجساد شدت نکوهش شده است. با این حال، کالبد شکافی، گرچه در کشورهای مسلمان نیز معمول است، تحت شرایط خاصی برای مثال هنگام احتمال وقوع جنایت مجاز دانسته می‌شود. به هر حال، بسیاری از عالمان مسلمان، پیوند عضو از جسد را مجاز شمرده‌اند.

به هر ترتیب، یکی از مسایل رایج در دنیای متدین، پیشرفته امروزی، مسئله پیوند عضو از یک انسان به انسان دیگر است. در گذشته به خاطر پیشرفت‌های علم پزشکی این مسأله مطرح نبوده است، اما امروزه پیوند قلب از یک جسد یا یک انسان زنده به انسان دیگری امری عادی است. پیوند کلیه، قرنیه، ریه، پوست و ... از پیوندهای رایج است؛ بنابراین به طور کلی می‌توان گفت: پیوند اعضا در سه حالت ممکن است اتفاق بیفتد:

- ۱- پیوند عضوی از اعضای حیوان به انسان
 - ۲- پیوند عضوی از اعضای انسان زنده به انسان دیگر
 - ۳- پیوند عضوی از اعضای انسان مرده به انسان دیگر
- مسأله پیوند عضو علاوه بر این که یکی از مسائل قابل بررسی و تحلیل در عالم پزشکی است در عالم فقه و حقوق هم مسئله‌ای بسیار مهم و درخور توجه است.

این مسأله خصوصاً در فقه مسئله با حساسیت زیادی مطرح گردیده است و از آنجا که این عمل به تمامیت جسمانی افراد مرتبط است و در احکام وظیفه شرع مقدس به انسان و تمامیت جسمانی او به عنوان خلیفه‌الله اهمیت ویژه داده می‌شود. (مؤمن قمی، ۱۳۸۲: ۱۱)

بنابراین اولین سوالی که در فقه با آن مواجه هستیم، این است که عمل پیوند عضو، عملی مشروع است یا نامشروع؟

اگر جواب این باشد که پیوند عضو نامشروع است با سوالات بعدی مواجه نیستیم؛ اما اگر جواب مثبت باشد و عمل پیوند عضو را مشروع بدانیم، در مقابل سوال‌های زیادی قرار می‌گیریم.

در نه، فقه‌های جدید در این خصوص اختلاف نظر دارند. عده‌ای به استناد این که پیوند عضو از یک انسان زنده به انسان زنده دیگر موجب ضرر به نفس انسان اهداء کننده عضو و اذلال نفس او می‌شود، این کار را مجاز نمی‌دانند و در مورد پیوند عضو از انسان مرده به انسان دیگر به دلیل این که موجب سلب بدن میّت می‌شود و پیامبر این کار را منع کرده‌اند و هم چنین موجب ارتکاب جرم جناس بر میّت و تأخیر در دفن میّت می‌شود، این نوع پیوند عضو را حرام می‌دانند.

در مقابل آن دسته از فقهای که با پیوند عضو مخالف هستند عده‌ای دیگر از فقها قائل به مشروعیت پیوند عضو هستند. چه پیوند عضو از یک انسان زنده به انسان زنده دیگر باشد و چه پیوند عضو از یک انسان مرده به انسان زنده دیگر. (مؤمن قمی، ۱۳۸۲: ۱۱)

البته اگر پیوند عضو از یک انسان زنده به انسان دیگر صورت گیرد، باید اهدای عضو به نحوی باشد یا عضو اهدا شده از اعضای بدن باشد که به رغم اهدای آن اهداء کننده بتواند بدون آن عضو زندگی کند.

این دسته از فقها به استناد قواعد فقهی مانند قاعده اهم و مهم و احکام ثانویه راه‌حلهایی برای مشروعیت پیوند عضو یافته‌اند. (سایت سازمان اسلامی علوم پزشکی)

در مورد پیوند عضو از جسد، عده‌ای از فقها حتی جسد انسان فوت شده را در اختیار ولی امر مسلمین می‌دانند و معتقدند هر اقدامی که پس از وصیت میّت و اذن او جایز باشد انجامش به دستور ولی امر مسلمین و حاکم اسلامی به اعتبار ولایتی که بر مسلمانان دارد، جایز است.

آنچه که در حال حاضر مشهود است این است که پیوند عضو از یک انسان زنده به انسان زنده دیگر امری مرسوم و عده زیادی از فقها با آن موافق هستند و در مورد انسانی که وصیت می‌کند که اعضای بدن او را پیوند بزنند باز این مسئله امری است رایج و فقهای زیادی در مشروعیت آن تردید ندارند.

در هر صورت مسأله اهداء اعضاء، یکی از مسائل روز جهان محسوب می‌شود. امروزه در سراسر جهان کمبود شدید اعضای زنده بدن جهت پیوند زدن به افراد محتاج پیوند وجود دارد و این امر حتی شامل پیشرفته‌ترین کشورهای جهان از نظر علمی و فرهنگی هم می‌شود. دولت آمریکا گزارش می‌دهد، که روزانه ۷۴ نفر یک عضو پیوندی دریافت می‌کنند. اگر به هر روز ۱۸ نفر دیگر به خاطر کمبود اعضاء و انتظار برای پیوندی که انجام نمی‌شود، می‌میرند.

اگرچه پیوند اعضاء یک زندگی تازه را برای آن‌هایی که عضوی از بدن خود را به هر علت از دست داده‌اند، سبب مرگ شدن، ولی باعث به وجود آمدن هزاران مسأله‌ی پزشکی، اخلاقی و دینی در سرتاسر جهان شده است؛ اما در هر صورت، تمام سوالات مربوط به اعضای پیوندی، سه بعد اخلاقی دارد که باید روشن شود: احترام به شخص اهداء کننده، شخص گیرنده و اجتماع و وجدان عمومی به معنای عام.

در خصوص پیوند و اهداء اعضاء در کشور ما نیز کم بحث نشده است؛ اما ما در این پژوهش قصد داریم عمده بحث خود را بر روی شناسایی و تحلیل ظاهری حقوقی و فقهی پیوند اعضای بدن پس از اجرای مجازات قصاص و حدود متمرکز کنیم.

۹ مقدمه
۱۵ فصل اول
۱۵ در باب قصاص
۱۵ در مورد قصاص نفس
۱۷ اهمیت حفظ جان مؤمن در اسلام
۱۸ قصاص مجدد در اعضاء
۲۲ بررسی مسأله از منظر قرآن
۲۳ بررسی مسأله از منظر قانون
۲۴ دلایل موافقان
۲۶ ولایت بر تمامیت جدمانی
۲۹ جواز وصیت به اهداء اعضاء
۳۵ فصل دوم
۳۵ پیوند عضو قطع شده
۳۵ پیوند عضو قطع شده بعد از اجرای قصاص
۳۵ پیوند عضو بعد از اجراء قصاص
۵۹ نظریات فقها
۵۹ امکان پیوند عضو پس از اجرای حد یا قصاص
۶۱ فصل سوم
۶۱ جواز فروش اعضاء پس از اجرای قصاص و حد
۶۱ تحلیل فقه اجتماعی
۶۳ تحلیل حقوقی
۶۶ ظرفیت های حقوقی
۶۸ قانون پیوند اعضاء

۶۸.....	آیین‌نامه اجرایی قانون پیوند اعضا
۷۳.....	فصل چهارم
۷۳.....	نظریات جدید در اهداء اعضا پس از قصاص و حدود
۷۳.....	نظریات جدید
۷۳.....	برداشتن عضو محکوم به اعدام
۷۴.....	تخفیف در نوع مجازات به شرط واگذاری عضو
۷۴.....	واگذار نمودن عضو برای پیوند به جای تعزیر
۷۴.....	پیوند عضو بر برابر عفو از قصاص
۷۴.....	حکم به قطع و پیوند عضو برای تخفیف مجازات
۷۵.....	نظر مراجع نظام حلیه در پیوند عضو
۷۵.....	نظر مراجع عظام عالی در پیوند عضو
۸۰.....	اجازه برای برداشتن عضو شش قصاص شده
۸۷.....	فصل پنجم
۸۷.....	نتیجه‌گیری
۸۹.....	ملحقات
۱۰۱.....	منابع و مأخذ
۱۰۱.....	منابع فارسی
۱۰۱.....	منابع غیر فارسی